

KVLO
Goed leren bewegen

Kennisagenda Sport en Bewegen

Vraagverkenning 2020

GOED LEREN BEWEGEN

Jo Lucassen – Annet Komen

Zeist

Oktober 2020

Inhoudsopgave

1. Onderzoeksprogrammering	4
Kennisagenda Goed leren bewegen 2015-2020	4
Andere onderzoeksagenda's	4
2. Onderzoeksactiviteiten bewegingsonderwijs en sport op school – leren bewegen 2015-2019....	7
2.1 Analyse kennisbanken	7
HBO Kennisbank 2015-2019	7
Jaarboeken Sport van het Mulier Instituut.....	8
2.2 Onderzoek hogescholen en universiteiten met relatie met bewegingsonderwijs vanaf 2015	9
Hogescholen	9
Universiteiten	13
2.3 Onderzoek overige instellingen	14
2.4 Samenvattend.....	15
3. Vraagarticulatie leden KVLO	16
Curriculum.nu	16
Kennisbehoeften algemeen.....	17
4. Conclusies	19

Vraagverkenning KVLO 2020 Kennisagenda Sport en Bewegen - thema onderwijs in bewegen en sport

1. Onderzoeksprogrammering

Onderzoeksprogrammering voor het kennisgebied bewegen en sport krijgt de laatste jaren gelukkig meer aandacht. Dit is een belangrijk hulpmiddel om te bevorderen dat de kennisontwikkeling op een bepaald terrein meer systematisch ter hand wordt genomen, meer gefocust plaats vindt en financiers, opdrachtgevers en onderzoeksinstellingen prikkelt om hun activiteiten op elkaar af te stemmen. Wanneer deze programmering bovendien haar vertrekpunt neemt in de vragen en kennisbehoeften die in de praktijk spelen bevordert dit de kans dat de ontwikkelde kennis ook daadwerkelijk wordt toegepast. De intentie van deze vraagverkenning is om op twee manieren voeding te bieden aan de onderzoeksprogrammering voor de komende jaren wat betreft het onderwijs- of leergebied bewegen en sport: enerzijds door het bieden van een overzicht van het onderzoek dat in de afgelopen vijf jaar op dit terrein heeft plaats gevonden, anderzijds door aan te reiken welke kennislacunes actueel door professionals worden ervaren. We schetsen daaraan voorafgaand de inspanningen voor onderzoeksprogrammering die recent plaatsvonden en op dit moment gaande zijn.

Kennisagenda Goed leren bewegen 2015-2020

De KVLO ontwikkelde in 2014 op basis van een raadpleging van leden en experts, waaronder de actieve lectoren, een **Kennisagenda Goed leren bewegen 2015-2020** - Naar een betere kennisbasis voor professionals die zich op en rond scholen bezighouden met goed leren bewegen.

De agenda formuleert als prioritaire vraagstukken:

1. Verdiepend onderzoek naar
 - I. Volgbare opbrengsten van lichamelijke opvoeding – wat wordt geleerd?
 - II. Sleutel factoren voor resultaatgericht vakonderwijs – wat werkt?
 - III. Professionalisering van lesgevers betrokken bij het bewegingsonderwijs en bevordering van kennistoepassing – hoe leren de professionals?
2. Monitoring van ontwikkelingen rond goed leren bewegen met kengetallen
3. Interventie-onderzoek met accent op onderwijsgerichte interventies die al goed zijn beschreven

De kennisagenda is breed gecommuniceerd.

In deze notitie brengen we de na 2014 ontwikkelde aanzetten tot onderzoeksprogrammering in beeld en onderzoeksactiviteiten die daarna hebben plaatsgevonden rond goed leren bewegen. We brengen tenslotte de kennisvragen die momenteel leven in het onderwijsveld in kaart.

Andere onderzoeksagenda's

November 2015 verscheen de **Agenda Praktijkgericht Sportonderzoek**. Samengesteld in opdracht van het Hogescholen Sport Overleg en op initiatief van door de minister ingestelde Topteam Sport.

De Agenda wil het vermogen om praktijkgericht onderzoek uit te voeren van het hbo verbinden met uitdagingen en vraagstukken van de sport-en-bewegen-praktijk. Door beantwoording van praktijkvragen moet dit onderzoek bijdragen aan de kennisontwikkeling en innovatiekracht van het werkveld en aan de vernieuwing van de hbo-opleidingen en het daarbij gebruikte beroepsprofiel. De agenda is ontwikkeld met de (sport en bewegen-) lectoren en vertegenwoordigers van het werkveld (maar zonder betrokkenen vanuit het bewegingsonderwijs). De samenstellers wijzen erop dat in

2015 37 lectoraten bij hogescholen bestaan die expliciet verwijzen naar sport of bewegen. Bij de analyse van lopende activiteiten wordt het bewegingsonderwijs op verschillende punten genoemd, de feitelijke invulling naar die kant is nog mager. Zo worden 10 clusters weergegeven waarin samengewerkt wordt. Alleen bij Eindhoven en Zwolle wordt de specialisatie bewegingsonderwijs genoemd. Bij 5 van de 6 steden waar een ALO gevestigd is, wordt aangegeven dat daar een lectoraat is dat zit bezighoudt met beweegstimulering.

Het plan formuleert drie overkoepelende thema's: 'een leven lang sporten en bewegen', 'de sociaal-maatschappelijke waarde van sport' en '1% verschil maken'. De laatste slaat op het bevorderen van (paralympische) topsportprestaties.

Bij het thema 'een leven lang sporten en bewegen' wordt de rol van lichamelijke opvoeding een aantal keren expliciet genoemd. Als uitdaging wordt aangegeven: het belang van bewegingsonderwijs wordt erkend. Hoe we in bewegingsonderwijs en LO recht doen aan sportbehoeften van de toekomst, is een aangedragen vraagstuk.

Als verbeterpunten worden genoemd:

- Betere vraagarticulatie;
- Beter delen van kennis en opzetten van Netwerken;
- Beter vertaling van bestaande wetenschappelijke informatie naar praktijk/naar 'tussenliggend' praktijkgericht onderzoek.

April 2016 verschijnt in opdracht van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) de **Nationale Kennisagenda Sport en Bewegen** - Van traplopen tot podium. De centrale thema's waarop kennisontwikkeling zich zou moeten gaan richten sluiten aan bij de Agenda praktijkgericht sportonderzoek:

- Beter presteren
- Een leven lang bewegen
- De waarde(n) van sport

De relatie met het onderwijs wordt niet gelegd bij het thema *beter presteren*, maar wel bij beide andere.

Een *leven lang bewegen* heeft als uitgangspunt dat bewegen alleen gezond is als het verantwoord gebeurt — Dit thema gaat op de eerste plaats over de relatie tussen bewegen en gezondheidsvraagstukken. Bewegen wordt breed gedefinieerd: behalve sportstimulering en beweegparticipatie vallen ook onderzoek naar bewegingsonderwijs en bijvoorbeeld dans onder deze definitie. Een leven lang bewegen vraagt om onderwijs en beweegprogramma's op maat met voldoende aandacht voor veiligheid en gezondheid.

Bij *De waarde(n) van sport* wordt als een urgente vraag aangemerkt hoe bewegingsonderwijs (en kan anticiperen op de transitie die de sport doormaakt. Kennis is bijvoorbeeld nodig over de invloed van innovaties in het bewegingsonderwijs op deelname aan de sport- en beweegcultuur.

Als kernvraagstuk wordt onderzoek aangemerkt naar leerprocessen bij sport en bewegen: fysiek, sociaal en persoonlijk — kennis over leerprocessen in sport en bewegingsonderwijs. Kennis over de effectiviteit van interventies en eventuele onbedoelde bijwerkingen; over het verwerven van competenties waardoor jongeren leren en blijven (participeren in) sporten en bewegen; en over het

impliciete leren in een sportcontext, zoals over samenwerking, punctualiteit, regelvaardigheid, lichamelijke en persoonlijke ontwikkeling.

Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor de effecten van leer- en veranderprocessen buiten de sport. Gedacht wordt aan de betekenis van sport en bewegen voor motorische, cognitieve en sociaal-emotionele leerprocessen en leerprestaties, en het gebruik van rolmodellen in de topsport om jongeren aan te zetten tot gedragsverandering. Verder aan onderzoek naar impliciete leerprocessen in en via sport van belang – zoals over gender, persoonlijkheid en lichamelijke – en naar de effecten daarvan buiten het sportveld. Omdat volwassenen een belangrijke rol spelen in dergelijke leerprocessen bij jongeren, wordt ook een analyse gewenst van hun invloed hierop en van de organisatorische context waarin deze leerprocessen plaatsvinden. We merken op dat sport bij deze voorstellen impliciet als buitenschools wordt ingevuld.

De Sportinnovator publiceert in opdracht van het Topteam Sport in juni 2015 verder de **Kennis- en innovatieagenda sport**. Deze agenda sluit aan bij de hierboven beschreven nationale Kennisagenda Sport en Bewegen en de route Sport & Bewegen van de Nationale Wetenschap Agenda. Sportinnovator tracht langs een aantal wegen duurzame samenwerking en partnerships tussen betrokkenen bij sportonderzoek te bevorderen. Naar verwachting leidt dit tot prioritering en focus van projecten, en daarmee tot meer massa, impact en rendement van sportinnovatie. Big data en data science zijn een verbindende schakel tussen de drie hoofdthema's van de genoemde Kennisagenda.

Nieuwe onderzoeksagenda Sport en Bewegen 2020-2015

Op verschillende plekken wordt momenteel gewerkt aan een vervolg op de kennisagenda Sport en Bewegen van 2016. Onder meer door het geformeerde lectorenplatform Sport en Bewegen. Het lectorenplatform geeft na overleg met het Sportinnovator/Topteam Sport uitwerking aan een memo (18 juni 2019) en conceptopdracht (9 oktober 2019) inzake de waarde van het praktijkgericht onderzoek in het ecosysteem van sportonderzoek en -innovatie.

Het platform richt zich op de verdere ontwikkeling van:

1. Een duidelijke visie op het praktijkgericht sportonderzoek, waarbij vraagarticulatie, co-creatie en implementatie gericht zijn op de daadwerkelijke veranderingen voor en door de beroepspraktijk (visiedocument);
2. Een doorwerking van de onderzoekagenda Sport en Bewegen, die vanuit het watertorenoverleg is opgesteld, naar de sport- en beweegprofessionals (zoals trainer/coaches, buurtsportcoaches, sportmanagers en docenten LO) (uitgewerkte onderzoekagenda).

De uitwerking van bovenstaande wordt na te zijn goedgekeurd door alle leden van het lectorenplatform alsmede het HSO aangeboden aan het topteam Sport.

2. Onderzoeksactiviteiten bewegingsonderwijs en sport op school – leren bewegen 2015-2019

2.1 Analyse kennisbanken

HBO Kennisbank 2015-2019

In totaal bevat deze kennisbank 106 publicaties over bewegingsonderwijs en 144 publicaties over lichamelijke opvoeding gepubliceerd van 2015 tot en met 2019. Naar aanleiding van de titel en het lezen van de abstract (bij onduidelijkheid), bleken 30 dubbele hits (zowel te vinden met de zoekterm 'lichamelijke opvoeding' als met 'bewegingsonderwijs' of dubbel geüpload), 14 onderzoeken die plaats vonden binnen de sportvereniging, 11 onderzoeken met de focus op (blessures van) ALO studenten, 3 onderzoeken over (het functioneren van) docenten lichamelijke opvoeding en 14 onderzoeken hadden geen link met het bewegingsonderwijs. De overige 177 onderzoeken zijn verder geanalyseerd. De verdeling van de publicaties naar jaren wordt weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 HBO Kennisbank toevoegingen per jaar (2015-2019)

Jaar	Totaal aantal	Artikel	Bachelor scriptie	Master scriptie	Conferentie bijdrage	Rapport	Anders
2015	27	4	14	1	5	3	
2016	37	3	18	1	13	2	
2017	45	3	24	8	6	4	
2018	40	2	32	1	2	1	2
2019	28	1	11	4	4	1	7
Totaal	177	13	99	15	30	11	9

Zoals uit volgende tabel 2 valt af te leiden publiceert Fontys Hogescholen [57] is het meest actief in de kennisbank. Gevolgd door de Hanzehogeschool [54] en de Hogeschool van Amsterdam [54].

Tabel 2 HBO Kennisbank toevoegingen per instituut (2015-2019)

Instituut	Opleiding	Lectoraat
Fontys Hogescholen [55]	Fontys sporthogescholen [2] Leraar lichamelijke opvoeding [38] Master of sports [9] Master special educational needs [2] Sport en bewegingseducatie [3] Sportkunde [1]	
Hanzehogeschool [40]		Healthy lifestyle, sports and physical activity [4] Praktijkgerichte sportwetenschap [34] New business and ICT [1]
Hogeschool van Amsterdam [54]	Bewegen, sport en voeding [28] Academie voor lichamelijke opvoeding [25]	
Haagse Hogeschool [23]	Leraar lichamelijke opvoeding [11] Mens en techniek/bewegingstechnologie [6] ITD communication and multimedia design [1]	
Hogeschool Windesheim [6]	Bewegen, school en sport [1]	Master physical education and sport pedagogy [5]
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen [5]	Sport en bewegingseducatie [3] Leraar lichamelijke opvoeding [1]	Sport, gezondheid en management [1]
Inholland Hogeschool [1]	Teaching, learning and technology [1]	Master leren en innoveren [1]

Jaarboeken Sport van het Mulier Instituut

Het Jaarboek Sport, gepubliceerd door het Mulier Instituut, neemt ook publicaties op van onderzoeken naar bewegingsonderwijs. Het aantal publicaties over of met een duidelijke relatie naar onderzoek was tussen 2002 en 2012 ruim 110 (gemiddeld 11 per jaar). Tussen 2015 en 2018 was dit aantal 49 (tabel 3). Dit is gemiddeld 16 per jaar.

Tabel 3 Aantal publicaties met betrekking tot het bewegingsonderwijs vermeld in Jaarboek Sport van het Mulier Instituut 2015 – 2017

Jaar	Aantal
2015	12
2016	24
2017	13
Totaal	49

Afgeleid van de titel, en waar nodig na het lezen van de samenvatting, hebben de meest besproken onderwerpen in het overzicht uit het jaarboek betrekking op: zwemmen [8], sporten met een beperking [6], primair onderwijs [5] en gezondheid [5].

2.2 Onderzoek hogescholen en universiteiten met relatie met bewegingsonderwijs vanaf 2015

Nu volgt een overzicht van het onderzoek na 2015 uitgevoerd door hogescholen, universiteiten en particuliere instellingen. Hoewel we ons zo goed mogelijk hierover hebben geïnformeerd via publiek toegankelijke bronnen, pretenderen we niet hierbij volledig te zijn geweest.

Hogescholen

Hogeschool Windesheim/VU – Bewegen, school en sport.

Lector: Ivo van Hilvoorde

Kenniskring:

- Corina van Doodewaard
- Joop van Duivenvoorde
- Ad Hoogendam
- Jan Jaap Kleinpaste
- Jeroen Koekoek
- Lammert Kok
- John van der Kamp
- Marjan Kok

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Hogeschool Windesheim/VU

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Marjan Kok, John v d Kamp	Expliciete en impliciete motorische leermethoden	S(B)O	NRO, ism VU, kortlopend onderwijsonderzoek
Wytse Wallinga	Leren beoordelen voor studenten ALO met behulp van een app	ALO studenten	SURFnet Innovation challenge 2015, ism VU
Jeroen Koekoek	Digitalisering in de gymles	VO	NRO, ism VU, kortlopend onderwijsonderzoek* ¹
	Leren zelfreguleren		
Corina van Doodewaard	Differentiëren in bewegingsonderwijs		Promotieonderzoek*
Jeroen Koekoek	Exploring task-related student peer interactions in physical education		2020 Promotie+
John vd Kamp	Het oog van de meester: perceptuele vaardigheden leerkrachten bewegingsonderwijs	Po	Raak pro, lopend

Hanzehogeschool Groningen – Bewegingsonderwijs en jeugsport

Lectoren: Remo Mombarg

Kenniskring: zie tabel

Binnen het lectoraat wordt op vijf thema's onderzoek gedaan: Bewegingsonderwijs, Jeugsport, Organisatie sportverenigingen en events, Prestatie-herstel sport en werk en Actieve en gezonde leefstijl. Het centrale thema is 'Healthy ageing'.

¹ Lopend of afgerond promotieonderzoek wordt in de tabellen aangeduid met een * respectievelijk +

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Hanzehogeschool Groningen

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Remo Mombarg	Zelfstandig sporten voor kinderen met een motorische achterstand		Afgerond
Acke Lemstra, Remo Mombarg	Zwemvaardigheid		NL Zwemveilig / afgerond
Remo Mombarg	Healthy ageing		Afgerond
Ingrid van Aart, Arjan Pruim, Alien van der Sluis	Zelfregulatie ontwikkelen	Docenten LO	NRO
Ingrid van Aart, Remo Mombarg, Arjan Pruim, Alien van der Sluis	Goalkeeper - Zelfregulatie vmbo	VO	Promotieonderzoek+ (afgerond)
Wouter de Groot, Remo Mombarg	Impliciet leren	SBO	Promotieonderzoek*
Remo Mombarg	Motorische vaardigheden test - MOBAK	BO in 13 Europese landen	Lopend
Roos Dreijer, Acke Lemstra, Remo Mombarg, Ben Moolenaar, Arjan Pruim, Sierd Wijnalda	Sport en bewegen in de gemeente Groningen	Groep 3 t/m 8	Lopend
Silvia Brouwer, Johan de Jong	Evaluatie JOGG	Drenthe	Promotieonderzoek*
Paul Beenen, Anne Griet Brader, Lies Korevaar, Tiago de Fonseca Ramos, Charlotte Wunderink	Healthy ageing	VO	EU Erasmus+

Hogeschool van Amsterdam – Bewegen, sport en voeding

Lector: Mirka Janssen

Kenniskring:

- Mathijs Hofmijster
- Raoul Oudejans
- Anne den Uil
- Dayenne l’Abee
- Antoine de Schipper

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Hogeschool van Amsterdam

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Van de Kop, Dierx, e.a.	Stimuleren van een Actieve Leefstijl van VMBO-leerlingen (SALVO)	Vo	2017 afgerond
Geert Savelsbergh	Motorische ontwikkeling	4-16 jarigen	
Cees Vervoorn	(top)sport en onderwijs		
Tim van Kernebeek, Huub Toussaint, Mirka Janssen	Gymmermansoog: quantification of gross motor skills within the physical education setting / MAMBO	po	2020 Promotie (afgerond)+
Huib Toussaint	Gymleraar van de toekomst	Po	Raak pro

Mirka Janssen, Dayenne L'Abée	SAMBO - Samenwerking Motoriek Basis Onderwijs	po	Lopend
Antoine de Schipper	Bewegen in beeld	po	Raak Lopend
Mirka Janssen, Anne den Uil ea	Voorkomen achterstanden motoriek op school (VAMOS)	po	Raak publiek Promotieonderzoek*
Mirka Janssen, Ron Oostdam	Meer bewegen, beter bij de les?	po	Raak Lopend
Mirka Janssen, Ron Oostdam	ALO en PABO in beweging	Po/vo	Lopend

Fontys Sporthogeschool Eindhoven – Move to be

Lector: Steven Vos

Kenniskring:

- Anoek Adank
- Dennis Arts
- Lia Baars
- Evelien Backx
- Lars Borghouts
- Willem Gosens
- Jos Goudsmit
- Kevin Hoes
- Mark Janssen
- Kenny Janssen
- Len Kromkamp
- Maartje Kunen
- Sara Laurijssens
- Sofie Moresi
- Joost Oomen
- Teun Remmers
- Menno Slingerland
- Martin van Dijk
- Karen van Hoyer
- Dave van Kann
- Anneke von Heijden
- Ruben Walravens
- Gwen Weeldenburg

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Fontys Sporthogeschool Eindhoven

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Sacha Verjans-Janssen	Gezonde leefstijl	bo (6-10 jaar)	FNO / Promotieonderzoek*
Gwen Weeldenburg	Motivationeel Leerklimaat in de les LO	vo	Promotieonderzoek*
Anneke von Heijden-Brinkman, Maartje Kunen	Buurtsportcoaches	professionals	RAAK project
Jos Goudsmit	Innovatie		Interreg Vlaanderen-Nederland
Dave van Kann	Bewegend leren	po	
Anoek Adank	Keigaaf / SALTO	po	Promotie traject MU*
Christa Krijgsman	Motivationale impact van beoordelingsstrategieën		Promotie traject UU*
Lars Borghouts en Menno Slingerland	Lesson Study als methode voor docentprofessionalisering	professionals, vo	Raak-Publiekproject

**Lars Borghouts,
Menno Slingerland,
Gwen Weeldenburg**

Ontwerpen van formatieve
beoordelingsvormen binnen de
lichamelijke opvoeding

professionals, vo

Fontys-
onderzoekssubsidie

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Lector: Johan Pion

Kenniskring:

- Willem de Boer
- Marit Gijsbers
- Jasper de Greef
- Wietske Idema
- Rianne Kannekens
- Tamara Kramer
- Mark de Niet
- Sebastiaan Platvoet
- Marcel Rözer
- Lotte Visschers

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Rianne Kannekes, Mark de Niet	Blijvende sportdeelname - slimme sportkeuze	VO	
Sebastiaan Platvoet	Beweegniveau herkend	Po	RAAK publiek Afgerond
Sebastiaan Platvoet, Mark de Niet, Jasper de Greef, Jos van Dijk	Bewegen kun je leren - Physical Education. A gold mine for the development of future successful athletes?	po	Raak publiek, promotieonderzoek+
Tamara Kramer, Marit Gijbers, Johan Pion	Talentontwikkeling		
Jan Willem Teunissen	Transfer of fundamental motor skills between Sports in young children	Po	Promotietraject*
?	Valide expansie door online learning tools	Po	Raak

Haagse Hogeschool – Gezonde leefstijl in een stimulerende omgeving

Lector: Sanne de Vries

Kenniskring:

- Michel Bosman
- Walter Fernandes
- Donna de Haan
- Noud van Herpen
- Joris Hoeboer
- Manon Kessels
- Gitte Kloek
- Lando Koppes
- Machteld van Lieshout
- Danica Mast
- Stefanie Salmon
- Liset Schrijvers

- Annemarie de Witte

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Haagse Hogeschool

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Gitte Kloek, Madelief Bertens, Lottie Kuijt-Evers, Sanne de Vries	Leefstijlinterventie	MBO	
Sanne de Vries	Vitaliteit		SIA SPRONG
Gitte Kloek	Voeding	MBO	NRPO SIA, afgerond
Liset Schrijvers	Buurtsportcoaches	Mensen met een beperking	Afgerond
Pim Koolwijk	Start Vaardig	Onderbouw po/kleuters	Raak pro lopend
Joris Hoeboer	The development of the Athletic skills track - a new motor competence assessment	po	2019 promotie+

Universiteiten

Universiteit van Utrecht

Bijzonder hoogleraar: Kristine De Martelaer

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Kristine de Martelaer, Van Veldhoven ea	Grensoverschrijdend gedrag in PE en sport	Vo	afgerond
Katrien Opstoel	Leren reguleren 'Creation and evaluation of a stimulating learning environment for responsibility-based physical education in elementary school'.	Vo	Promotieonderzoek* lopend

Vrije universiteit Amsterdam / Universitair centrum voor gedrag en bewegen (UCGB, voorheen Exposz)

Auteurs	Thema	Jaar
Femke van Nassau	Implementatie van DOIT	Vo 2017 Promotie+
Vera van den Berg, Amika Singh	Smart moves: invloed van bewegen op cognitieve leerprestaties	Po 2020 Promotie+

Universiteit van Maastricht

Auteurs	Thema	Jaar
Gil ten Hoor	Strength exercises during physical education classes in secondary schools	vo 2018 Promotie+

Radboud universiteit Nijmegen

Recent afgeronde en lopende onderzoeksprojecten Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Onderzoeker	Thema	Onderzoeksgroep	Type onderzoek/ status
Bert Steenbergen, Elise van Casteren e.a.	Meedoen met Sport	vo	afgerond
Femke van Abswoude,	Impliciet en expliciet motorisch leren		2019 Promotie+ (afgerond)
Imke Adams	Motor image control bij kinderen met DCD		

Rijksuniversiteit Groningen

Auteurs	Thema	Jaar
M Mullender Wijnsma ea	Fit en vaardig – bewegen en cognitieve vaardigheden	2016
Timmermans, A., Hartman, E., Smits, I., Hemker, B. T., Spithoff, M., Mombarg, L., ... Moolenaar, B	Peiling bewegingsonderwijs 2016 Technische rapportage. GION onderwijs/onderzoek.	2017
M. de Greeff e.a.	Slim door Gym: Effecten van fysieke activiteit op cognitie van kinderen in het primair onderwijs	2018 Promotie+
Alien vd Sluijs, Mombarg, R.	Goalkeeper! Zelfregulatie in het vmbo tijdens de lessen LO, werkt het nu eigenlijk?	2019 Promotie+

2.3 Onderzoek overige instellingen

Mulier Instituut

Auteurs	Thema	Jaar
Lucassen, Slot-Heijs, Reijgersberg, de Jonge, Floor, Singh	Meetinstrumenten voor motorische vaardigheid en leerlingvolgsystemen	2020
	Bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs	2019
	Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017 - 1-meting	2018
	Lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs - 1-meting	2017
	Schoolzwemmen	2019
	Veiligheid in het bewegingsonderwijs	
	Effecten van bewegingsonderwijs op sport- en beweeggedrag op latere leeftijd - literatuuroverzicht en secundaire analyse	2016
	Bewegingsonderwijs en vakleerkrachten	2017
	Leerkrachten bewegingsonderwijs in het primair onderwijs - de inzet en kwaliteit van vakleerkrachten en groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs – secundaire analyse	2019

	Lestijd lichamelijke opvoeding vmbo gl/tl uitgelicht - een aanvullende analyse op basis van de 1-meting lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs	2019
	Bewegingsonderwijs, het beeld van ouders in 2015	2015

Stichting Leerplanontwikkeling – SLO

Ook de stichting leerplanontwikkeling (SLO) heeft tussen 2015 en 2018 verschillende artikelen gepubliceerd over het bewegingsonderwijs. Door onder andere de verschuiving van de aandacht naar de ontwikkeling van Curriculum.nu zijn er na 2017 weinig tot geen onderzoeken uitgevoerd door de SLO.

Publicaties SLO mbt bewegingsonderwijs 2015 – 2018

Auteur	Thema	Jaar
Berend Brouwer, Marco van Berkel, Ger van Mossel, Eric Swinkels	Vakspecifieke trendanalyse	2015
Anne de Bruijn, Ger van Mossel	Motivatie, zelfregulatie	2015
Marco van Berkel, Ger van Mossel	Digitalisering LO	2015
Martha Haverkamp, Ger van Mossel	Mogelijkheden vmbo-bb/kb	2016
Ger van Mossel	Motivatie, sportkeuze	2017
Berend Brouwer, Ger van Mossel	Trendanalyse LO, bovenbouw VO	2017
Berend Brouwer, Marco van Berkel	Curriculum.nu	2019

DSP-groep

Publicaties DSP mbt bewegingsonderwijs 2015 – 2018

Auteur	Thema	Jaar
Paul Duijvenstijn	Monitor gezonde leefstijl MBO	2016

Kennispraktijk

Publicaties Kennispraktijk mbt bewegingsonderwijs 2015 – 2018

Auteur	Thema	Jaar
Marja Nieuwenhuis, Eralt Boers	Buurtsportcoaches	2017
Johan Steenbergen	Physical literacy - literatuurverkenning	2019

TNO

Verschuiving focus naar Healthy living, waarbij voornamelijk gefocust wordt op gezondheid algemeen en gezonde werkomgeving.

2.4 Samenvattend

In de afgelopen vijf jaar is er een aanzienlijke hoeveelheid onderzoeksprojecten gestart hetzij direct gericht op het bewegingsonderwijs, hetzij breder gericht, maar met een expliciete relatie naar dit onderwijs. In de laatste categorie is onderzoek te noemen naar motorisch leren, de relatie tussen bewegen en gezonde leefstijl en tussen bewegen en leerprocessen in het algemeen. Vooral de toegenomen onderzoeksactiviteiten van de hogescholen moeten hier worden genoemd, aangejaagd door een aantal fris aangestelde lectoren.

Naast de KVLO kennisagenda zijn andere ontwikkeld waarin aandacht voor leren bewegen een plaats heeft gekregen. De prioriteiten genoemd in de KVLO kennisagenda zijn maar beperkt terug te vinden in het uitgevoerde onderzoek, bijvoorbeeld naar beoordelen (leeropbrengsten) en motorisch leren (werkzame principes). In de nationale kennisagenda's voor het kennisgebied bewegen en sport ligt sterk de nadruk op (georganiseerde) sport als verschijningsvorm van bewegen en op de relatie met gezondheid.

Een belangrijke ontwikkeling is verder de toename van het aantal promotieonderzoeken waarin een relatie wordt gelegd met bewegingsonderwijs en leren bewegen. Vanaf 2015 betreft het een tiental afgeronde promoties (+) en een ongeveer even groot aantal promotietrajecten (*) is gestart.

De kennisuitwisseling tussen op dit terrein actieve onderzoekers is geïntensiveerd door conferenties (VVBN, Dag van het sportonderzoek, Dag voor LO). Veel actieve onderzoekers nemen deel aan internationale conferenties (AIESEP, EUPEA) en publiceren over hun onderzoek in LO Magazine en in internationale peer-reviewed journals.

3. Vraagarticulatie leden KVLO

Curriculum.nu

Mei 2018 kwam het tweede tussenproduct van het ontwikkelteam Bewegen en Sport in het kader van Curriculum.nu gereed. Daarin werden voor dit leergebied de volgende Concept Grote opdrachten geformuleerd.

- Leren jezelf te blijven ontwikkelen
- Een actieve leefstijl en gezondheid
- Binnen en buiten school is met elkaar verbonden
- Omgaan met elkaar
- Taken en rollen
- Een eigen beweegidentiteit ontwikkelen
- Op eigen niveau deelnemen
- Vergroten van bewegingsvaardigheid
- Een gevarieerd bewegingsaanbod

In een ledenpeiling juni 2018 over het concept is gevraagd naar hun kennislacunes in dit licht.

Ontbrekende kennis voor realisatie

Aan de KVLO leden is gevraagd welke kennis er bij hen (nog) ontbreekt om de Grote Opdrachten goed uit te kunnen voeren. Uit de respons (n=135) kwamen enkele overkoepelende kennisthema's naar voren, zoals kennis over 'motiveren', 'omgeving van de school', 'gezonde leefstijl', 'kenmerken van (specifieke) doelgroep(en)', 'beweegidentiteit' en 'gedragingen en zelfreflectie'.

Algemene kennis

De leden geven bijvoorbeeld aan dat zij kennis missen over het kunnen aanbieden van een verplicht vakwerkplan, maar ook dat zij achtergrondinformatie missen over hoe je kinderen kunt blijven begeleiden om zich te kunnen blijven ontwikkelen.

Motivatie

Kennis over motivatie is één van de thema's met betrekking tot kennis waarover de leden van de KVLO over het algemeen het meest aangeven dat dit ontbreekt. Enerzijds ontbreekt de kennis over het belang van motivatie, maar anderzijds mist de kennis over hoe zij ervoor kunnen zorgen dat (ongemotiveerde) kinderen zich blijven interesseren in sport en bewegen. Men geeft aan het lastig te vinden om hierop in te spelen.

Omgeving van de school

Kennis met betrekking tot de omgeving van de school ontbreekt volgens de leden van de KVLO. De kennis die hierover ontbreekt loopt onder de leden van de KVLO erg uiteen. Een aantal van de leden geeft aan dat kennis ontbreekt over hoe je sport en bewegen breder kan dragen dan alleen binnen de school en dat men niet weet hoe men een verbinding kan leggen tussen sport en bewegen binnen en buiten de school. Daarnaast worden financiering, tijd en ruimte en de koppeling ook benoemd als gebied waar kennis ontbreekt. Tot slot missen de leden ook kennis over hoe zij school en de thuisomgeving van de leerlingen op één lijn kunnen brengen.

Gezonde leefstijl

Gezonde leefstijl is een thema dat vaak terugkomt onder de leden van de KVLO als het gaat over het ontbreken van kennis. Dit heeft met name betrekking op het ontbreken van kennis tot voeding. Daarnaast wordt ook aangegeven dat men zich afvraagt hoe een gezonde leefstijl in de school geïntegreerd kan worden en wat nu eigenlijk de definitie is van een gezonde leefstijl.

Kenmerken (specifieke) doelgroep(en)

Naar mening van de leden van de KVLO is gebleken dat bij hen kennis ontbreekt over bijvoorbeeld specifieke doelgroepen met een (motorische) beperking. De leden benoemen dat de kennis ontbreekt over hoe men alle leerlingen kan laten deelnemen aan sport en bewegen en daadwerkelijk op zijn eigen niveau kan mee doen (ook op sociaal vlak).

Beweegidentiteit

Beweegidentiteit is één van de kennisthema's die over het algemeen het meest wordt genoemd als het gaat over het ontbreken van kennis bij de leden. Men mist kennis over wat een beweegidentiteit is, wat je met een beweegidentiteit kan en hoe je een eigen beweegidentiteit kan ontwikkelen.

Gedragingen en zelfreflectie

Tot slot geven de leden van de KVLO aan dat kennis ontbreekt op het gebied van gedragingen en zelfreflectie. Afgevraagd wordt bijvoorbeeld hoe kinderen informatie verwerken, wat de jeugd beweegt. Daarnaast geeft men aan het idee te hebben dat er kennis ontbreekt over het belang van zelfsturing en zelfreflectie.

Kennisbehoeften algemeen

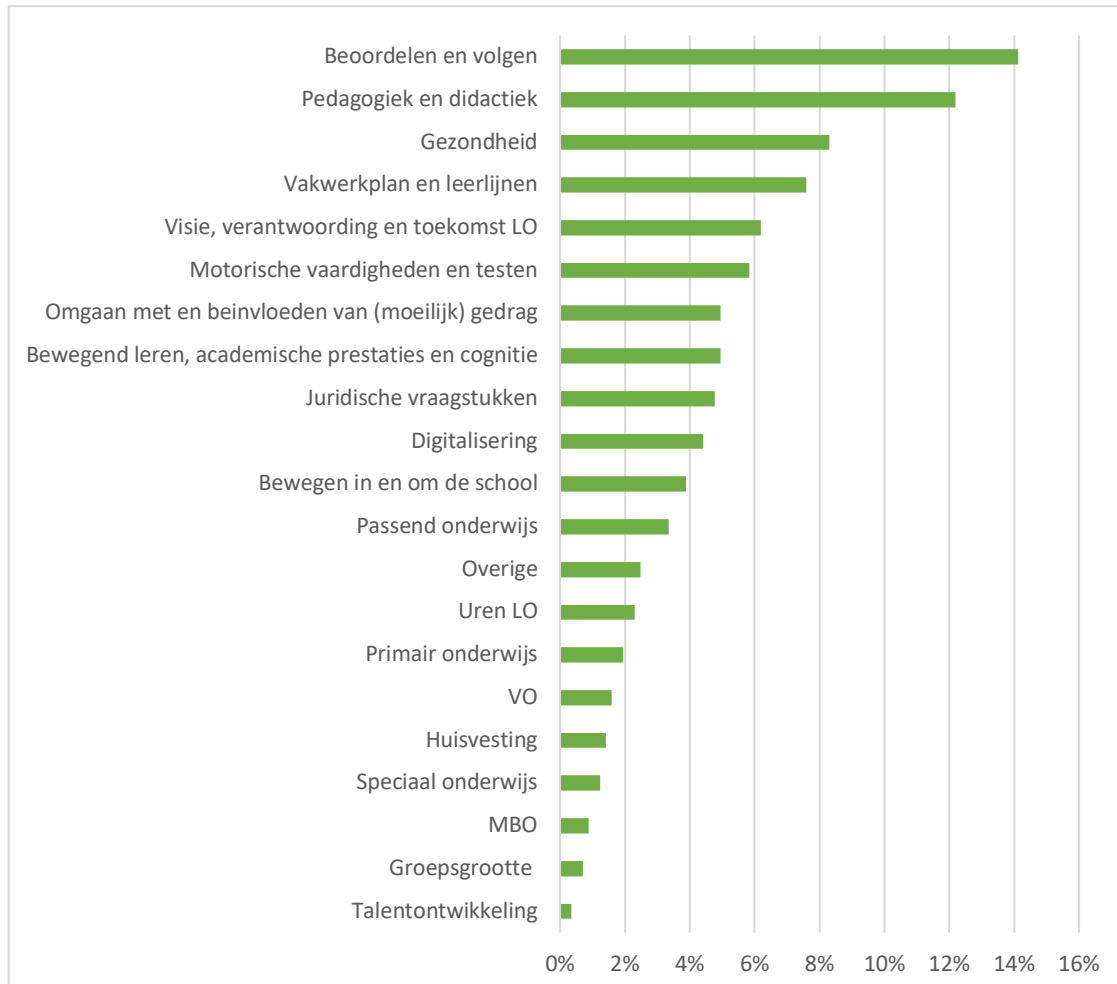
Najaar 2019 is aan leden van de KVLO opnieuw gevraagd naar in hun ogen prioritaire onderzoeksvraagstukken voor de komende jaren². 310 leden hebben hierop suggesties aangeleverd. In figuur 1 is een overzicht weergegeven van de genoemde thema's. Deze thema's zijn afgeleid van de open antwoord mogelijkheid op de vraag 'op welk vraagstuk/thema rond het vak moeten onderzoekers zich de komende jaren vooral richten?'.

Binnen deze thema's worden door de vakleerkrachten verschillende specifieke onderwerpen benoemd. Zo zouden ze binnen het thema 'Beoordelen en volgen' graag meer onderzoek zien naar het gebruik van volgsystemen, formatief evalueren/toetsen en de relatie tussen beoordelen en

²Vraagstelling: De KVLO stimuleert onderzoekers om goed bruikbare kennis te ontwikkelen. In de afgelopen jaren is er bijvoorbeeld onderzoek naar beoordelen en motiveren, vmbo, volgsystemen, bewegen en cognitie, leren regelen. Toch mist u in de praktijk mogelijk kennis op belangrijke thema's. Op welk vraagstuk / thema rond het vak moeten onderzoekers zich de komende jaren vooral richten?

motiveren. ‘Hoe leerlingen te motiveren’ komt ook terug als belangrijk onderwerp binnen het thema ‘Pedagogiek en didactiek’. Er is ook vraag naar de rol van bewegingsonderwijs binnen het thema gezondheid: wat is de rol van de vakleerkracht voor een gezonde leefstijl, een leven lang bewegen of overgewicht van leerlingen? Juridische vragen gaan daarentegen niet alleen over de leerlingen, zoals veiligheid in de les, maar ook over de leerkrachten zelf, wat zijn de taken en bevoegdheden van vakleerkrachten, en hoe werkt het als je ouder wordt?

Figuur 1 Prioritaire onderzoeksthema’s bewegingsonderwijs van KVLO-leden (2019, n=310)

Bron: KVLO ledenpeiling najaar 2019

4. Conclusies

In de afgelopen vijf jaar heeft goed leren bewegen een duidelijke maar nog bescheiden plaats gekregen in de onderzoeksactiviteiten van een aantal hogescholen, universiteiten en particuliere onderzoeksinstituten in Nederland. Het betreft dan vooral de instellingen die betrokken zijn bij de opleiding van professionals voor het leergebied bewegen en sport en hun lectoren. Rond het bewegingsonderwijs en leren bewegen in het algemeen wordt geleidelijk een kennisbasis opgebouwd. Van groot belang daarbij is dat de betrokken organisaties en onderzoekers hun activiteiten onderling afstemmen, zodat het onderzoek zich richt op prioritaire vraagstukken en er daadwerkelijk sprake is van doorgaande kennisontwikkeling. Dat proces kan onder meer worden bevorderd door het gezamenlijk opstellen van een meerjaren onderzoeksagenda. Stappen in die richting worden de laatste jaren gezet, waarbij met name de inspanningen van het lectorenberaad sport en bewegen moeten worden genoemd.

Op dit moment wordt opnieuw gewerkt aan agendavorming. In dat kader levert de KVLO graag een bijdrage aan de invulling door middel van deze evaluatieve terugblik en vraagverkenning.

De thematische zwaartepunten in het onderzoek op het gebied van goed leren bewegen lagen in de afgelopen vijf jaar op:

- De relatie tussen bewegen en cognitieve leerprocessen (bewegend leren);
- De mogelijke bijdrage van bewegen op school aan een gezonde leefstijl;
- Methoden om leerresultaten op motorisch gebied te volgen, testen en beoordelen en de invloed daarvan op motivatie van leerlingen om te bewegen;
- Mogelijkheden en effecten van een onderwijsaanpak waarin sturing van het onderwijs door leerlingen zelf (zelfregulatie, zelfdeterminatie, leren regelen) een centrale rol speelt;
- Monitoring van de faciliteiten voor en aanpak van bewegingsonderwijs en sport bij scholen voor verschillende onderwijsvormen.

Voortbouwend op de peilingen onder de KVLO leden zijn voor de komende jaren een aantal thema's te noemen waarop de kennisontwikkeling zich bij voorkeur zou moeten richten:

- Het eindproduct van Curriculum.nu bakent een aantal grote opdrachten af voor het onderwijs op het leergebied bewegen en sport waarbij leden aangeven dat zij nog te weinig houvast aan kennis hebben, meer specifiek
 - hoe zelfregulatie kan worden ingebed in de leerplanvorming,
 - hoe het onderwijs bij kan dragen aan de vorming van een beweegidentiteit en
 - hoe de motorische leerprocessen op school en buiten de school met elkaar kunnen worden verbonden;
- Bevorderende en belemmerende factoren voor een actieve of dynamische schooldag in het basisonderwijs;
- De afstemming van het onderwijs op het leergebied op de capaciteiten/talenten en voorkeuren van ieder kind (passend onderwijs, differentiëren);
- Effectief en stimulerend volgen en beoordelen van leervorderingen;
- Motivatiebevorderende onderwijsvormen in het voortgezet onderwijs;
- Blended learning bij bewegingsonderwijs.

De KVLO spreekt de verwachting uit dat partijen betrokken bij de agendavorming zich daarbij mede laten leiden door de hiervoor genoemde thema's. Passend binnen haar mogelijkheden wordt zij graag als partner betrokken bij de uitvoering van daarop gericht onderzoek.